

Nella Stolińska-Pobralaska

Fundacja jako instytucja wsparcia rodziny i dziecka sierociego

Pedagogika Rodziny 1/1, 57-68

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nella Stolińska-Pobralaska

Fundacja jako instytucja wsparcia rodziny i dziecka sierociego

Streszczenie

Fundacje stały się narzędziem wspierającym państwo w realizacji pomocy słabszym, w tym rodzinie i dziecku zagrożonemu zjawiskiem sieroctwa. Są one podmiotem silnej identyfikacji z grupami, poprzez które i na rzecz których, działają. Pomoc skierowana do dziecka sierociego przez Fundację „Happy Kids” jest nieoceniona. Wychowankowie rodzinnych domów dziecka dzięki fundacji mają duże szanse, pomimo przykrych oraz niekiedy traumatycznych przeżyć wyniesionych z domów biologicznych lub placówek opiekuńczych o charakterze instytucjonalnym, stać się pełnowartościowymi ludźmi.

Summary

Foundations became the tool of supporting government in helping poor, including families, and children threatened of the orphanhood. They are strongly connected with the group for which they are working for. The aid addressed to the orphans by “Happy kids” Foundation is priceless. Thanks to the Foundation, foster children have big chance to raise to the well respected men despite having traumatic memories from their homes or institutional orphanages.

Rodzina stanowi pierwsze i podstawowe środowisko społeczne dziecka, w którym rozpoczyna się i rozwija główny nurt socjalizacji jednostki. Uznanie znaczenia rodziny i potrzeby jej wspierania deklarują wszystkie ważne siły i czynniki.

Okres transformacji ustrojowej w Polsce po 1989 roku poważnie zachwiał poczuciem bezpieczeństwa wielu rodzin w kraju. Zmiana struktury politycznej państwa zaowocowała zmianami społeczno-ekonomicznymi w kraju. Postępujący proces pauperyzacji znacznej części społeczeństwa, który uaktywnił szereg patologii, w tym patologii rodziny, implikuje zjawisko sieroctwa społecznego.

Instrumenty państwa wypracowały prawne instytucje pomocy dziecku i rodzinie (adopcja, rodzicielstwo zastępcze, dom dziecka, pogotowie opiekuńcze), które jednak nie są w stanie w pełni sprostać potrzebom w tym zakresie.

Narzędziem wspierającym państwo w realizacji celu pomocy słabszym, w tym rodzinie i dziecku zagrożonemu zjawiskiem sieroctwa, stały się fundacje.

Po 1991 roku instytucje typu fundacja ożywiły swoją aktywność. Stały się podmiotem silnej identyfikacji z grupami, poprzez które działają i na rzecz których działają.

Pojęcie fundacji jako instytucji prawnej zostało ukształtowane dzięki jurysprudencji rzymskiej wczesnych czasów chrześcijaństwa. Jak pisze Leopold Stecki fundacja towarzyszy ludzkości niemal od zarania jej historycznych losów. W prehistorycznej fazie służyła kultowi różnych bóstw, a wraz z rozwojem cywilizacji uzyskiwała znaczenie ekonomiczne (Stecki, 1996:29). Obecnie instytucja fundacji jest usankcjonowana niemal we wszystkich prawodawstwach państw rozwiniętych. W Polsce wolność tworzenia i działania fundacji zapewniona jest w art. 1 Konstytucji RP.

Określenie fundacja wywodzi się od łacińskiego słowa *fundatio*, co oznaczało dawanie początku czemuś, stwarzanie czegoś, zakładanie.

Zgodnie z encyklopedyczną definicją, fundacja oznacza instytucję, której podstawą jest majątek przeznaczony przez fundatora na określony cel, zazwyczaj kulturalny, dobroczynny, bądź ofiarowanie czegoś do użytku społecznego (Encyklopedia PWN, 2007).

Ustawa o fundacjach z 1984 r. nie wprowadza prawnej definicji fundacji. Wzorem innych ustawodawstw, zadanie w tym zakresie polski ustawodawca pozostawił do rozwiązania doktrynie i orzecznictwu.

Henryk Cioch fundacje określa jako jednostki organizacyjne typu zakładowego, wyposażone w przymiot osobowości prawnej, utworzone z inicjatywy osób fizycznych bądź osób prawnych, do realizacji w sposób trwały i na podstawie wpływów uzyskiwanych z przekazanego im majątku, wskazanego w akcie fundacyjnym, celów użyteczności publicznej (Cioch 1987: 69).

B. Sagan i J. Strzępka zwracają uwagę na zasady wykształcone w procesie historycznym, do których należą: konieczność posiadania majątku, przeznaczenie go na cele społecznie lub gospodarczo użyteczne, niedochodowość celu oraz brak instytucji członkostwa (Sagan, Strzępka;1992: 24).

A. Wolter uważa, że fundacje stanowią typowy przykład osoby prawnej typu zakładowego, która dla osiągnięcia pewnego celu społecznie użytecznego, zostaje z woli fundatora obdarowana określonym majątkiem, przy czym realizacja tego celu następuje bądź wprost z tego majątku, bądź z dochodów, jakie ten majątek przynosi (Wolter 1996: 24).

Fundacje są po stowarzyszeniach w Polsce drugą co do popularności formą prawną wśród organizacji pozarządowych. W Polsce nie jest prawnie dopuszczona forma fundacji prawdziwych, to znaczy fundacji interesu prywatnego, potocznie zwanych fundacjami rodowymi lub rodzinnymi. Tego typu fundacje są w Stanach Zjednoczonych głównym organizatorem szkolnictwa wyższego, a w niektórych państwach (Panama, Liechtenstein) są podstawowym elementem struktur zarządzania aktywami.

Fundacja zarządza majątkiem, który posiada, oraz ewentualnie go powiększa. Statut może przewidywać kumulowanie zysków fundacji aż do osiągnięcia określonej wartości lub poziomu pozwalającego na wypłatę beneficjentom świadczeń o określonej wysokości.

Historia fundacji w Polsce sięga XII i XIII wieku. W tym okresie zaczynają powstawać na ziemiach polskich sieci przytułków dla ubogich w parafiach. Początkowo powstawały one w oparciu o zakony religijne na przykład: szpital maltański założony w Poznaniu (1170) przez joannitów, czy w Krakowie (1200) i Wrocławiu (1214) przez duchaków de Saxia.

Równoległe do fundacji szpitalnych zakonnych, zakładano przytułki przy katedrach biskupich (Wrocław – szpital św. Łazarza).

Na określenie wszystkich typów przytułków dla ubogich jest przyjmowana wspólna nazwa „szpitale” (hospitale, hospicjum).

Rozwój szpitalnictwa na ziemiach polskich jest konsekwencją kultu jakim otaczano ludzi żyjących w nędzy. Wiązało się to z chrześcijańską doktryną miłosierdzia, zalecającą dawanie jałmużny ubogim, pomaganie im, jako warunek zbawienia po śmierci.

W wieku XIII i XIV zaczynają pojawiać się fundacje szpitalne powoływane przez osoby świeckie. W 1222 roku Żegota kasztelan krakowski wraz z synami Ottonem i Zakliką ufundował w Sandomierzu kościół św. Ducha, a przy kościele szpital pod takim samym wezwaniem. Celem tej fundacji było aby: „miejscowi i okoliczni ubodzy wsparcie, chorzy ratunek, sieroty schronienie, obcy podróżni i wędrownicy gościnność i przytułek znajdowali” (MOS 1935:303). Kolejnym przykładem może być historia szpitala przemyskiego św. Ducha, ufundowanego przez Andrzeja z Pomorza, pisarza królewskiego i ziemskiego. Fundator wybudował i wyposażył szpital oraz zapewnił mu źródło utrzymania w postaci dochodów z sołectwa w Maćkowicach oraz ogrodu.

Podobnych instytucji zakładanych przez osoby świeckie jest w kolejnych wiekach więcej. W 1357 roku król Kazimierz Wielki zapoczątkował opiekę nad górnikami soli kamiennej. Listem fundacyjnym erygował fundację św. Antoniego w Bochni. Sześć lat później została erygowana, takim samym listem, fundacja św. Ducha w Wieliczce.

W XVI i XVII wieku nastąpił niezwykle rozkwit hojności społeczeństwa na cele kościelne w tym przede wszystkim na szpitale, poprzez zapisy i darowizny różnego rodzaju (parcele, ogrody, łąki, domy, kawalki ziemi).

Przykładem przeciwdziałania patologiom w rodzinie oraz zespolenia instytucji fundacji z bieżącymi potrzebami społecznymi w tamtym czasie, mogą być fundacje posagowe.

Problem z posagiem i uposażeniem panny młodej stanowił poważny kłopot dla młodych dziewcząt chcących wyjść za mąż. Był to jeden z czynników sprzyjających powstawaniu patologii w rodzinie. Celem choćby częściowego zapobiegania degeneracji moralnej i społecznej panien, było powołanie do życia fundacji posagowych.

W latach trzydziestych XVII wieku powołał do życia w Rzeszowie tego typu instytucję ks. Łukasz Doctorius (ten, który tworzył banki pobożnych). Fundacja ta działała do połowy wieku. Zawiesiła swoją działalność, by ponownie ją reaktywować w 1720 roku (Budziński 1987:155).

Od połowy XVII i w początkach XVIII wieku, w wyniku ciągłych wojen (między innymi wojen ze Szwedami), pojawiły się na ziemiach polskich widoczne skutki wyniszczenia narodu: nędza, zarazy, zubożenie ludności, ogólny spadek dochodów społeczeństwa. Szerzyła się duża śmiertelność wśród dzieci oraz ich matek.

Rodzice nie byli w stanie utrzymać swoich pociech. Matki porzucały dzieci w kościołach, na ulicach, w innych miejscach publicznych. W 1717 roku przybył do Warszawy ksiądz Boudouin (spolszczył nazwisko na Boduen). Nawiązał on liczne kontakty z dworem króla Augusta III, a także z Andrzejem Stanisławem i Józefem Andrzejem Żaluskim oraz Szymonem Konarskim. Głównym celem jego działania było zaopiekowanie się nędzaczami, chorymi, a przede wszystkim osieroconymi bądź porzuconymi dziećmi.

Boduen postanowił zbierać fundusze na założenie szpitala, w którym mógłby się zająć dziećmi i chorymi. W 1736 roku za uzbierane pieniądze kupił murowaną kamienicę i założył szpital. Do domu pod wezwaniem Dzieciątka Jezus zabierał porzucone niemowlęta lub dzieci starsze. Staral się je tam nakarmić, umyć, odchowac przez kilka miesięcy. Następnie oddawał je wybranym kobietom pod opiekę (Ślomeczyński 1975:11).

5 października 1736 roku uzyskał ks. Boduen od biskupa poznańskiego dekret erekcyjny przyznający Szpitalowi Podrzutków im Dzieciątka Jezus prawa instytucji publicznej, mogącej nabywać nieruchomości ziemskie, zbierać i przyjmować ofiary, zapisy.

Był to pierwszy przykład instytucji typu fundacja, która powstała z myślą o pomocy porzuconym dzieciom. Równoległe do świadczenia opieki nad dziećmi szpital zajmował się także chorymi i żebrakami.

W prawodawstwie Polskim ówczesnych lat nie było przepisów normujących działalność fundacyjną. Istotną rolę odgrywało kryterium celu. „Fundacje ojczyźnie potrzebne i pożyteczne dla dobra szlacheckiego stanu” nie wymagały zezwolenia władz (Jasiewicz 1990:27). Odnosiło się to do fundacji, które zajmowały się opieką nad ubogimi i potrzebującymi. W przypadku fundacji kościelnych, od 1768 roku, bez zezwolenia władz Rzeczypospolitej nie można było powołać żadnych nowych fundacji kościelnych. Ówczesne istniejące potrafiły przetrwać kilkadziesiąt lat, a nawet kilka wieków po śmierci fundatora, aktywnie pomagając tym, dla których zostały powołane, szczególnie sierotom i żebrakom.

Następujący po 1795 roku okres zaborów, niestety nie sprzyjał działalności i powoływaniu fundacji na terenach dawnego Królestwa Polski i Litwy.

Jednakże pod koniec XVIII i na początku XIX wieku zaczynają pojawiać się w ustawodawstwach państw zaborczych regulacje prawne dotyczące fundacji.

W 1794 roku fundacja została wprowadzona do „Pruskiego Prawa Krajowego”.

W Cesarstwie Austriackim pojawiła się w Kodeksie Cywilnym w 1811 roku. Na przykład w oparciu o nie została ustanowiona w Wiedniu 1817 roku fundacja Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. Jej fundatorem był Jerzy Maksymilian Ossoliński (1748–1826). Po śmierci fundatora biblioteka została przeniesiona z Wiednia do Lwowa.

W oparciu o duże i bogate zbiory biblioteczne został opracowany przez Samuela Bogumila Lindego, pierwszy *Słownik języka polskiego* (t. 1–6, 1807–1814). Linde w latach 1794–1804 pomagał Ossolińskiemu w gromadzeniu i porządkowaniu zbiorów.

W kilka miesięcy po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, w listopadzie 1918 roku, pojawił się pierwszy polski przepis dotyczący fundacji. 7 lutego 1919 wydano dekret „O fundacjach i zatwierdzaniu darowizn i zapisów”. Początkowo obowiązywał on tylko na terenach byłej Kongresówki, w latach późniejszych (1923 i 1928) został rozszerzony na cały obszar byłego zaboru rosyjskiego.

Pomoc świadczona przez fundacje obejmowała w okresie międzywojennym szeroki katalog życia społecznego. Zawsze jednak koncentrowała się na pomocy słabszym, w tym dziecku i rodzinie. Fundacje organizowały dla dzieci biednych i ich rodzin ciepłe posiłki (instytucja „Tanich Kuchen”), mleko dla dzieci i niemowląt (instytucja „Kropla Mleka”). Przykładem aktywności fundacji może być pomoc świadczona dzieciom i młodzieży dotkniętej sieroctwem. Tego typu działalnością zajmowało się w Drugiej Rzeczypospolitej w 1932 roku 68 fundacji, które zakładały ochronki i opiekowały się w nich 4588 dziećmi. Dla porównania, tego samego rodzaju działalnością zajmowało się w całej Polsce w tamtym okresie 890 zakładów opiekuńczych. Miały one pod opieką 44.200 wychowanków.

Czas wojny nie sprzyjał rozwojowi fundacji. W lipcu 1940 ukazało się rozporządzenie gubernatora Franka zakazujące istnienia stowarzyszeniom powstałym przed 1 września 1939 roku. Miesiąc później ukazało się rozporządzenie – o prawie fundacji w Generalnym Gubernatorstwie, zakazujące i likwidujące fundacje oraz orzekające o przepadku ich mienia. Majątki fundacji mieli przejąć niemieccy starostowie. W ten sposób po raz pierwszy doszło do likwidacji instytucji fundacji w Polsce.

Po II wojnie światowej, proces nacjonalizacji majątków – w tym również tych fundacyjnych, nie sprzyjał ich zakładaniu. Zwykle grabieże dóbr prywatnych w imieniu prawa, niszczyły możliwości funkcjonowania fundacji.

Uwieńczeniem zagłady instytucji fundacji było wydanie przez władze PRL dekretu z 24 kwietnia 1952 roku o likwidacji fundacji w Polsce. W ten sposób po raz drugi w naszym kraju oficjalnie zlikwidowano tę instytucję.

W kwietniu 1984 roku pod wpływem nacisków nowych sił społecznych, została uchwalona ustawa o fundacjach. Ponad rok później w grudniu 1985 roku ukazało się Rozporządzenie Rady Ministrów, które dopuszczało możliwość prowadzenia przez fundacje działalności gospodarczej. Rozporządzenie to obowiązywało do 1991 roku, gdy weszła w życie znowelizowana ustawa o fundacjach.

Dziś organizacje pozarządowe stają się coraz bardziej widoczne w aktywnym życiu społecznym. Są instytucjami wspierającymi sektor państwowy również w kwestii realizacji ustawowych zadań własnych powiatu z zakresu opieki społecznej, między innymi w kwestii pomocy dziecku i rodzinie, szczególnie tej dysfunkcyjnej.

Przykładem współcześnie działającej fundacji na rzecz dzieci sierocych jest na terenie miasta Łodzi Fundacja „Happy Kids”, która została powołana 30 września 2002 roku przez Radosława Wiśniewskiego, biznesmena i mieszkańca Łodzi.

Podstawą prawną działalności Fundacji jest ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, ustawa o działalności instytucji pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustanowiony w oparciu o te akta prawa statut fundacji.

Stosownie do postanowień zawartych w statucie fundacji, celem jej jest podejmowanie działań na rzecz pomocy dzieciom chorym, polepszenie ich bytu, wspieranie instytucji społecznych i państwowych ściśle powiązanych z działalnością opieki nad dzieckiem.

Fundacja również wspiera rodziny wielodzietne oraz udziela pomocy materialnej i finansowej dzieciom i ich opiekunom w trudnych sytuacjach życiowych, a także zapobiega i wyprowadza ludzi z bezdomności.

Fundacja „Happy Kids” rozwija również promocję i wspieranie wszelkich form działalności gospodarczej dla osób chcących nieść pomoc dzieciom, a także udziela pomocy instytucjom państwowym i społecznym mającym na celu zapewnienie wypoczynku letniego i zimowego dzieciom.

Fundacja udziela również pomocy finansowej w formie pokrywania kosztów utrzymania lokali mieszkaniowych, finansowanie leczenia i rehabilitacji dzieci i młodzieży, jak również organizowanie wypoczynku dla dzieci z rodzin patologicznych, paczek świątecznych, finansowanie stołówek ojców salezjanów dla nieletnich podopiecznych.

Jednak nadrzędnym celem charytatywnym tej instytucji jest powoływanie rodzinnych domów dziecka. W ciągu sześciu lat swojego istnienia fundacja powołała trzy rodzinne domy dziecka. Rola fundacji w tym zakresie obejmuje zakup i remont domów oraz ich wyposażenie w niezbędny sprzęt gospodarstwa domowego.

Fundacja może realizować powyższe cele dzięki dochodom uzyskanym z darowizn i subwencji osób fizycznych i prawnych, dochodów ze zbiórek i imprez masowych oraz majątku ruchomego i nieruchomego tej organizacji.

Podstawą prawną wyznaczającą zasady funkcjonowania tych domów są przepisy ustawy o pomocy społecznej wraz z aktami wykonawczymi do niej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). A w szczególności:

1. rozporządzenie w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych,
2. rozporządzenie w sprawie określenia zryczałtowanej kwoty na utrzymanie dziecka oraz stawek na bieżące funkcjonowanie placówki rodzinnej,
3. rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie,

4. oraz akty wewnętrzne, w tym regulaminy poszczególnych rodzinnych domów dziecka.

Rodzinne domy dziecka prowadzone przez Fundację „Happy Kids” tworzą koedukacyjne, niepubliczne placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego dla dzieci całkowicie lub częściowo pozbawionych opieki rodzicielskiej.

Nadrzędnym zadaniem tych placówek jest zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania do czasu powrotu do rodziny naturalnej, umieszczenia w rodzinie adopcyjnej lub zastępczej oraz – najczęściej – ich usamodzielnienia się.

Realizacja tych zadań odbywa się przy ścisłej współpracy rodzinnych domów dziecka między innymi ze szkołą, do której dzieci uczęszczają, z sądem rodzinnym, a także organizacjami działającymi na rzecz dzieci i rodzin ze środowisk patologicznych.

Fundacja „Happy Kids” w tym celu współpracuje z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej; pieniądze potrzebne do utrzymania rodzin pochodzą w większości z budżetu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Pozostałą część stanowią dotacje fundacji.

Pierwszy z rodzinnych domów dziecka prowadzony przez fundację został powołany do życia w listopadzie 2003 r. (umowa została zawarta na czas od 1 listopada 2003 do 31 grudnia 2005, natomiast od 1 stycznia 2006 podpisano ją do 2010 r.). Powstał on wyłącznie z prywatnych pieniędzy. Jego dobroczyńcą jest Radosław Wiśniewski, twórca fundacji, który twierdzi, że „państwowe placówki, mimo ogromnego wysiłku wychowawców, nigdy nie zapewnią dzieciom prawdziwej miłości. To odbija się na ich późniejszym życiu, często nie potrafią założyć własnej rodziny” (Michałowicz 2003:7).

Radosław Wiśniewski, łódzki biznesmen, właściciel dużej firmy odzieżowej REDAN to przede wszystkim człowiek wyjątkowo wrażliwy, który niesie pomoc biednym i wielodzietnym rodzinom. Z wykształcenia lekarz, mąż i ojciec dwójki dzieci, zanim założył Fundację „Happy Kids”, przez wiele lat wspierał różne organizacje.

Jak twierdzi, celem założonej fundacji jest realizowanie całościowego rodzinnego programu opiekuńczo-wychowawczego. Dlatego też powstał pomysł założenia sieci rodzinnych domów dziecka, w których dzieci opuszczone i osierocone znalazłyby miłość i akceptację.

Rodzicami pierwszego rodzinnego domu dziecka zostali Małgorzata i Leszek M., którzy zaopiekowali się siódmką dzieci.

W drugim rodzinnym domu dziecka opiekunami została rodzina D., która też opiekuje się siódmką dzieci. Umowa została zawarta pomiędzy Miastem Łódź a fundacją na czas określony, tj. od dnia 1 września 2004 r. do 31 grudnia 2010.

Trzeci z kolei rodzinny dom dziecka ufundowany przez „Happy Kids”, został otwarty 1 lipca 2005 r. przy ulicy Jarowej. Znajduje się w nim piątka dzieci i dwoje rodziców: Halina i Bogdan J. Umowa została zawarta pomiędzy Miastem Łódź a fundacją na czas określony, tj. od dnia 1 lipca 2005 r. do 31 grudnia 2011 r.

Nadzór nad działalnością rodzinnych domów dziecka sprawuje Zarząd Fundacji, a także MOPS w Łodzi. Nadzór pedagogiczny sprawowany jest przez Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miasta.

Dobór przyszłych opiekunów zastępczych przeprowadzany jest się za pośrednictwem fundacji.

Poszukiwanie kandydatów odbywa się poprzez środki masowego przekazu, gdzie podane jest ogłoszenie fundacji o naborze kandydatów – małżeństw wyrażających gotowość prowadzenia rodzinnych domów dziecka. Oferta ta zawiera wymagania, jakie powinni spełniać przyszli opiekunowie takich placówek.

Chętni do prowadzenia rodzinnych domów dziecka założonych przez fundację zgłaszają swoją kandydaturę do Łódzkiego Towarzystwa Wspierania Dziecka i Rodziny „Lokomotywa”, bądź do Ośrodka Rodzin Zastępczych „Szansa”. Ośrodki te prowadzą specjalistyczne szkolenia oparte na zaadaptowanym do warunków polskich, ale powstałym w Stanach Zjednoczonych programie PRIDE.

W rodzinnych domach dziecka fundacji może przebywać od 4 do 8 dzieci, jednak w szczególnych przypadkach liczba dzieci może ulec zmniejszeniu lub zwiększeniu.

Kwalifikowanie dzieci polega na wydaniu skierowań przez MOPS w Łodzi. (Zarządzenie Nr 1171/IV/03 Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 4 grudnia 2003 r.).

Podstawą wydania takiego skierowania jest najczęściej orzeczenie sądu o umieszczeniu tam podopiecznego, rzadziej wniosek rodziców lub opiekunów prawnych, czy prośba samego dziecka.

Podstawę kwalifikowania do rodzinnych domów dziecka określa rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 lutego 2005 (DZ. U. z 2005 r., Nr 37, poz. 331), według którego przy kwalifikowaniu dziecka do placówki rodzinnej powinno się uwzględniać odpowiednią różnicę wieku między niepełnoletnim a dyrektorem placówki rodzinnej tak, aby usamodzielnienie dzieci umieszczonych w tej placówce nastąpiło przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez dyrektora placówki rodzinnej.

W placówkach tego rodzaju prowadzi się dla każdego wychowanka indywidualny plan oraz kartę pobytu. Indywidualny plan pracy opracowany jest przez wychowawcę w porozumieniu z psychologiem, pedagogiem, pracownikiem socjalnym, innym specjalistą. Natomiast karta pobytu zawiera uzupełnianą co miesiąc informację o znaczących dla podopiecznego wydarzeniach, postępach w nauce, stanie zdrowia oraz innych ważnych sytuacjach wpływających na prawidłowy jego rozwój.

W myśl przepisów powołanej już ustawy o pomocy społecznej, każdy wychowanek przebywający w rodzinnym domu dziecka poddawany jest okresowej ocenie jego sytuacji. Oceny tej dokonuje dyrektor placówki w porozumieniu z właściwym ośrodkiem adopcyjno-opiekuńczym. Jej wyniki decydują o dalszym pobycie dziecka w placówce. W tym celu zostaje sformułowany wniosek o zasadności pobytu wychowanka w placówce. Na podstawie tego wniosku dyrektor placówki informuje sąd o zaistnieniu podstaw powrotu dziecka do rodziny natu-

ralnej, albo, jeżeli jest to niemożliwe, podejmuje starania zmierzające do umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej lub zastępczej.

Rodzinne domy dziecka fundacji stwarzają dzieciom warunki zbliżone do życia w rodzinie naturalnej. Tworzą one wielodzietną rodzinę dla dzieci, które z różnych przyczyn nie miały i nie mają szansy żyć w prawidłowo funkcjonującej rodzinie biologicznej. Placówki te są szczególnie korzystnym środowiskiem opiekuńczo-wychowawczym dla licznych rodzeństw. Bardzo ważna jest tutaj identyfikacja dzieci z przybranymi rodzicami, co jest niezbędnym warunkiem ich prawidłowego rozwoju psychicznego i emocjonalnego. Bowiern bardzo ważne jest dla dziecka poczucie bezpieczeństwa, przynależności i wreszcie odwzajemnionej miłości.

Na podstawie umowy z dnia 29 października 2003 r. zawartej między Miastem Łódź a Fundacją „Happy Kids” zlecającej fundacji realizację zadania własnego powiatu z zakresu pomocy społecznej, mającego na celu zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania, polegającego na prowadzeniu rodzinnego domu dziecka, zobowiązuje się do przekazania środków finansowych z przeznaczeniem na realizację zadania, o którym powyżej mowa. Wysokość środków uzależniona jest od liczby powierzonych pod opiekę dzieci.

Finansowanie placówki rozpoczyna się po podpisaniu umowy w dniu faktycznego przyjęcia dzieci do placówki.

Wysokość środków finansowych na wykonanie wyżej określonego zadania jest corocznie ustalana w drodze aneksu do zawartej umowy.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Polityki Społecznej z dnia 5 listopada 2004 r. w sprawie określenia zryczałtowanej kwoty na utrzymanie dziecka oraz stawek na bieżące funkcjonowanie placówki rodzinnej, Miasto Łódź realizuje koszty funkcjonowania placówki rodzinnej poprzez przekazywanie środków finansowych na zaspokajanie potrzeb dzieci. Środki te mogą być wykorzystane na:

- wyżywienie dostosowane do potrzeb rozwojowych dziecka,
- wyposażenie w odzież, obuwie, bieliznę i inne przedmioty osobistego użytku, dostosowane do wieku i indywidualnych potrzeb dziecka,
- środki higieny osobistej,
- świadczenia zdrowotne objęte ubezpieczeniem zdrowotnym na zasadach obowiązujących w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym,
- podręczniki, pomoce i przybory szkolne,
- koszty przejazdu do i z miejsca uzasadnionego pobytu poza placówką,
- zajęcia kulturalne i sportowe,
- zabawki odpowiednie do wieku rozwojowego dzieci,
- miesięczną, drobną kwotę do własnego dysponowania przez dziecko umieszczone w placówce rodzinnej, której wysokość określają przepisy o placówkach opiekuńczo-wychowawczych,

- opłatę za pobyt w bursie, internacie, jeżeli dziecko uczy się poza miejscowością, w której mieści się placówka.

Miasto Łódź ponosi również koszty miesięcznego wynagrodzenia pracowników sprawujących opiekę nad czworgiem dzieci przebywających w rodzinnym domu, kształtujące się w wysokości 2.700 zł (brutto), a w przypadku sprawowania opieki nad więcej niż czworgiem dzieci, wysokość kwoty zwiększa się o 100 zł (brutto) na każde kolejne dziecko przybywające do placówki.

Miasto Łódź w podpisanej umowie zobowiązało się do przekazywania środków finansowych na rzecz fundacji, która jest zobowiązana do wykorzystania ich zgodnie z celem, na jaki je otrzymała. Przyznane środki finansowe fundacja zobowiązana jest do wykorzystania do końca roku budżetowego, a w przypadku nie wykorzystania, środki podlegają zwrotowi Miastu Łodzi do piątego stycznia następnego roku. W momencie niewywiązania się fundacji z zawartej umowy Miasto Łódź może ją rozwiązać.

W toku realizacji zadania z zakresu pomocy społecznej, jakim jest zapewnienie opieki dzieciom jej pozbawionym ze strony rodzin naturalnych, fundacja również jest zobowiązana do ponoszenia kosztów związanych z bieżącym funkcjonowaniem placówki rodzinnej, zapewnienia dzieciom wypoczynku letniego i zimowego oraz ponoszenia wszelkich nieprzewidzianych wydatków, a związanych np. z koniecznością specjalistycznego leczenia wychowanków.

Fundacja jest zobowiązana do składania częściowych (półrocznych) i końcowych (rocznych) sprawozdań merytoryczno-finansowych z realizacji zadania zapewnienia dzieciom całodobowej opieki i wychowania w rodzinnych domach dziecka.

Zasady działania i funkcjonowania rodzinnych domów dziecka ufundowanych przez Fundację „Happy Kids” podlegają przepisom zawartym w rozporządzeniu z dn. 14 lutego 2005 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Rozporządzenie reguluje m.in. kwalifikacje osób zatrudnianych w placówkach, według którego wychowawca może mieć wykształcenie średnie, jeżeli posiada opinię ośrodka adopcyjno-opiekuńczego o odpowiednim przygotowaniu do prowadzenia placówki rodzinnej.

Rodzinne domy dziecka jako forma opieki nad dzieckiem osieroconym udowodniły swoją wartość i przydatność. Bardzo dobrze uzupełniają inne formy opieki: adopcje, rodziny zastępcze, domy dziecka i zakłady specjalne. Wiele badań przeprowadzonych przez pedagogów i psychologów wykazało, iż rodzinne domy dziecka przywracają osamotnionym dzieciom poczucie bezpieczeństwa oraz te wszystkie więzi emocjonalne, które normalnie powinna dać dziecku rodzina naturalna.

Podstawowa funkcja, jaką pełnią rodzinne domy dziecka polega na zabezpieczeniu opieki i wychowania dzieciom, które są pozbawione własnego środowiska rodzinnego w warunkach poprawnie funkcjonującej rodziny naturalnej.

Opiekunowie prowadzący rodzinne domy dziecka Fundacji „Happy Kids” dają dzieciom coś więcej niż tylko opiekę i wychowanie, dają im poczucie bezpieczeństwa i akceptacji.

W domach tych dzieci czują się ważne, kochane, a dzięki temu stają się ufne, samodzielne, mogą rozwijać własne myśli, nadzieje, uczucia, działania. Mają możliwość obserwacji autentycznych form zachowań.

Opiekunowie wszystkich trzech rodzinnych domów dziecka Fundacji „Happy Kids” są osobami kompetentnymi, z których emanuje poczucie odpowiedzialności i miłości rodzicielskiej. Wiedzą oni, że ważnym elementem środowiska rodzinnego, a tym samym prawidłowego rozwoju dziecka jest atmosfera domowa, która powinna sprzyjać kształtowaniu się wzajemnych więzi emocjonalnych wszystkich domowników.

Na podstawie wnikliwej obserwacji, analizy dokumentacji oraz rozmów z dziećmi i opiekunami, można stwierdzić, iż rodzinne domy dziecka stanowią środowisko wychowawcze o niepowtarzalnej wartości z uwagi na fakt, iż są one instytucją najbardziej zbliżoną do naturalnego środowiska rodzinnego.

Są to placówki, w których przebywają dzieci w różnym wieku i płci. Wychowankowie podobnie jak ich rówieśnicy z normalnych, naturalnych rodzin, oprócz wypełniania obowiązku szkolnego pomagają w wychowaniu młodszych dzieci – często własnego rodzeństwa, zaangażowani są w prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego – robią wspólnie posiłki, dbają o porządek w domu, na podwórku, robią zakupy.

Dzieci te uczęszczają do zwykłych szkół, nie niosą za sobą piętna „biduła”. Bawią się razem z innymi dziećmi na podwórku, mają organizowane atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego, nie są więc wyizolowane ze środowiska lokalnego czy społecznego.

Pomoc skierowana do dziecka sierocego przez Fundację „Happy Kids” jest nie do przecenienia. Wychowankowie rodzinnych domów dziecka dzięki fundacji mają duże szanse, pomimo przykrych oraz niekiedy traumatycznych przeżyć wyniesionych z domów biologicznych lub placówek opiekuńczych o charakterze instytucjonalnym, stać się pełnowartościowymi ludźmi, którzy będą umieli kochać, a przede wszystkim będą mogli identyfikować się z prawidłowo pełnionymi rolami męża, żony oraz ojca czy matki, co pomoże im w przyszłości założyć własną szczęśliwą rodzinę.

Bibliografia

- Budziński Z. (1987), *Dzieje opieki społecznej na ziemi sanockiej i przemyskiej*, Kraków.
- Cioch H. (2002), *Prawo fundacyjne*, Warszawa.
- Encyklopedia popularna PWN (2007), Warszawa.
- Góralski Z. (1973), *Działalność charytatywna w Polsce*, Warszawa – Kraków.

Jasiewicz K. (1990), *Polityka fundacyjna w II Rzeczypospolitej*, „Polityka Społeczna” nr 1.
Michałowicz T., *To poruszyło Łódź*, „Gazeta Wyborcza” z 14 listopada 2003, nr 34.
Ministerstwo Opieki Społecznej (1935), *Polityka społeczna państwa polskiego 1918–1935*, Warszawa.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 14 lutego 2005 roku w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Sagan B., Strzępka J. (1992), *Prawo o fundacjach*, Katowice.

Słomczyński A. (1975), *Dom księdza Boduena 1939-1945*, Warszawa.

Stecki L. (1996), *Fundacja*, Toruń

Ustawa z 12 marca 2004 o pomocy społecznej, (Dz. U. Nr 64, poz.593).

Ustawa z 6 kwietnia 1984 o fundacjach, (wraz z nowelizacją z 23 lutego 1991).

Ustawa z 24 kwietnia 2003 o działalności instytucji pożytku publicznego.

Umowa zawarta pomiędzy Miastem Łódź a Fundacją „Happy Kids” z dnia 29 października 2003 r., w sprawie realizacji zadania własnego powiatu z zakresu pomocy społecznej, mającego na celu zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania, polegającego na prowadzeniu rodzinnych domów dziecka.

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 5 listopada 2004 r. w sprawie określenia zryczałtowania kwoty na utrzymanie dzieci oraz stawek na bieżące funkcjonowanie placówek rodzinnych (Dz. U. Nr 245, poz. 2461).

Wolter A. (1996), *Prawo cywilne*, Warszawa.

Wóycicki A. (1929), *Dzieje robotników przemysłowych w Polsce*, Warszawa.